pagini bucovinene

ANUL VIII, nr. 3 (87)

MARTIE 1989

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

PRIMĂVARA IMENSELOR OGOARE ÎNFRĂȚITE

Trecuseră doar 4 ani de cînd războiul își purtase tăvălugul morții, de-a lungul și de-a latul țării. Dar, în pofida războiului și a secetei, anii aceia fuseseră încărcați de iureșul unor înnoiri radicale și durabile, generate de victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Participînd, cu toate forțele sale militare și economice, alături de trupele sovietice și ale Națiunilor Aliate, România contribuise la scurtarea cu peste 200 de zile a războiului, la anularea odiosului dictat de la Viena, la eliberarea deplină a propriului ei teritoriu, a Ungariei, Cehoslovaciei și-a unei părți din Austria. Sub conducerea P.C.R., forțele revoluționare, democratice și progresiste dădeau bătălia pentru refacerea economiei distruse de război, de jaful hitlerist și al monopolurilor străine. Instaurarea guvernului democratic muncitoresc-țărănesc din 6 martie 1945 permisese trecerea la realizarea unor importante reforme economice și sociale în industrie, agricultură și alte sectoare. Conferința Națională a P.C.R. din noiembrie 1945 pusese în centrul preocupărilor prioritare dezvoltarea pe baze democratice a țării și trecerea la înfăptuirea industrializării, ca o cerință vitală pentru progresul general al patriei. Reforma agrară din martie 1945, victoria forțelor democratice în alegerile parlamentare din noiembrie 1946, etatizarea Băncii Naționale și înfăptuirea reformei monetare, înlăturarea treptată a partidelor și grupărilor burgheze din viața politică, apoi a monarhiei și proclamarea Republicii, refacerea unității politice, ideologice și organizatorice a clasei muncitoare, prin crearea, în februarie 1948, a partidului unic al clasei muncitoare, asiguraseră condiții pentru trecerea la dezvoltarea pe baze socialiste a întregii vieți economico-sociale, la construirea socialismului. Ca urmare, la 11 iunie 1948 au fost naționalizate 8 894 de întreprinderi industriale, miniere, bancare, de asigurări și transporturi etc., lichidîndu-se astfel puterea economică a burgheziei și creîndu-se sectorul socialist, cu rol conducător în economia națională.

În acest context istoric, la Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 martie 1949 a fost elaborat și adoptat programul transformării socialiste a agriculturii. În conformitate cu acest program, cooperativizarea se făcea sub conducerea clasei muncitoare în frunte cu P.C.R., avînd drep scop : întărirea și consolidarea continuă a alianței muncitorești-țărănești, unirea de bună voie a țăranilor în cooperativele agricole de producție pe baza respectării liberului consimțămînt și a cointeresării materiale, făurirea treptată a bazei tehnico-materiale a agriculturii socialiste, sprijinirea de către stat a cooperativelor agricole de producție cu credite, semințe de soi, cadre de specialitate — proces stimulat de afirmarea și dezvoltarea industriei socialiste, a unităților agricole de stat, a stațiunilor de mașini agricole, a instituțiilor de credit, a comerțului de stat, a transporturilor socialiste etc.

...Din primăvara aceea și pînă astăzi au trecut patru decenii. Imensele ogoare înfrățite și-au rostuit însemnele bogate în împliniri istorice fundamentale. S-a lichidat exploatarea omului de către om într-un sector în care, atunci, la început de drum, cu patru decenii în urmă, țărănimea, în cea mai mare parte săracă și analfabetă, reprezenta aproape 80 la sută din toată populația, fiind clasa socială „cea mai numeroasă și cea mai importantă a societății". Oare în care alta, din toate limbile pămîntului, cuvîntul latinesc terra a dat și țară și țăran, clasa, pe care luceafărul poeziei românești, Eminescu, o aprecia, cu incontestabil temei și justificată mîndrie : „cea mai pozitivă din toate, cea mai conservatoare în limbă, port, obiceiuri, purtătorul istoriei unui popor, nația în înțelesul cel mai adevărat al cuvîntului !".

Distrugerea haturilor — simbolizînd parcă o imensitate de șerpi veninoși ai lumii rurale, ce despărțeau puzderiile de ogoare individuale, ce mențineau și întrețineau focare de egoisme, de ură și de luptă fratricidă — a însemnat drumul — extrem de dificil și de complex, dar cel mai cutezător și mai justificat în fața viitorului — de la acel sat al săracilor și bogaților la acel sat și acel stat în care oamenii își propun „a trăi și munci egali, așa cum ne-am născut", fiindcă „pămîntul nu este al nimănui, roadele lui aparțin tuturor" și fiindcă „nu există decît un singur soare pe pămînt, și un singur aer pentru toți !".

Scrutînd acea primăvară cu ochii minții și-ai sufletului, înțelegem cooperativizarea ca o uriașă fereastră spre inima și fericirea omului, ca una dintre fundamentalele înnoiri în modul de viață și de muncă, în nivelul de civilizație și de cultură al țărănimii, care, astăzi, în condițiile diminuării sale numerice (ca rod al impetuoasei industrializări) la numai 28 la sută din populație, realizează producții agricole de peste 9 ori mai mari decît atunci, la început de drum, adică 30 de milioane tone. Să înțelegem totodată, că, „trecerea micii producții țărănești, cu posibilitățile sale limitate, la marea producție socialistă a reprezentat — așa cum în mod magistral o relevă secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — o profundă revoluție în viața satului, în relațiile de producție din agricultură, creînd condiții favorabile pentru progresul rapid al acestei ramuri esențiale a economiei naționale".

M. I.

Președintele țării

În gînd și-n faptă, în cuget și simțire,
În tot ce are România drept,
În viitorul dinspre amintire
Și întru sceptrul mare și-nțelept !

Să risipim din dragoste o parte
Să facem libertatea să existe
Aceasta-nseamnă-a sta dinspre dreptate
Și a veghea în zări socialiste,

Aceasta-nseamnă-a sta în mîndra țară
Și-a fi sămînța gîndului fierbinte,
Conducător de vatră legendară,
Ctitor al împlinirii comuniste !

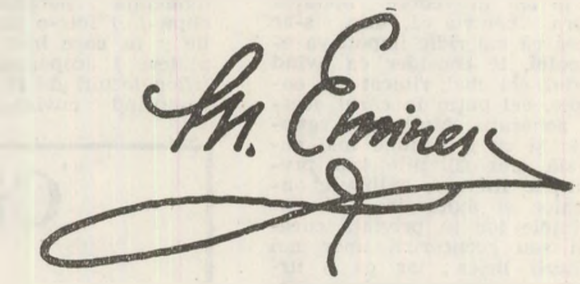
Mihai MARCIUC

autograf

Prin nopți tăcute

Prin nopți tăcute,
Prin lunce mute,
Prin vîntul iute,
Aud un glas ;
Din nor ce trece,
Din luna rece,
Din visuri sece,
Văd un obraz.

Lumea senină,
Luna cea plină
Și marea lină
Icoană-i sunt ;
Ochiu-mi o cată
În lumea lată,
Cu mintea beată
Eu plîng și cînt.

Permanențe

Un mărțișor poetic peste ani, de la Traian Chelariu

Profesor, filozof, eseist, critic literar, nuvelist și dramaturg de prestanță, Traian Chelariu a contribuit, cu exemplară consecvență, mai ales la dezvoltarea poeziei românești contemporane. Cu precădere în deceniile 4 și 5, ale secolului nostru, numele său s-a bucurat de notorietate, volumele de versuri impunîndu-l ca pe un poet cu autentică vocație. Era sincer convins de menirea profundă a creației și a artistului în lume : „Destinul lingvistic al poeziei este să sporească și să mlădieze tezaurul expresiv al graiurilor. O limbă fără poeți sărăcește, se anchilozează, devine ștearsă, urîtă și moare de senilitate prea timpurie" — afirma el.

Foarte talentat și cu o frumoasă cultură literară — cum îl considera Al. Philippide, literatul bucovinean este înregistrat de G. Călinescu, în a sa celebră **Istorie a literaturii române**, ca fiind mai limpede și mai autentic decît mulți poeți din generația lui. De altfel și Tudor Arghezi aprecia că pana de scriitor a lui Traian Chelariu s-a dovedit a fi a unui talent adevărat. Opinii deosebit de favorabile și-au exprimat, de-a lungul vremii, față de opera filosofului literat, Lucian Blaga, Tudor Vianu, Eugen Barbu, Ov. S. Crohmălniceanu sau Mircea Eliade.

Din păcate însă Traian Chelariu nu a avut bucuria de a-și vedea tipărite toate lucrările, bună parte din ele apărînd mult după dispariția prematură a autorului. Este și cazul celor două poezii, recent descoperite în Colecția „Manuscrise" a Arhivelor Statului Iași, nr. 2651, care sînt, acum, pentru întîia dată tipărite. **Lămurire** și **Cerb și ciută** — poezii scrise, evident, pentru a fi oferite celei dragi de 1 martie — au fost reunite în paginile unei cărticele de 14 pagini, operă de artizan a autorului însuși. Dedicate Ecaterinei Chelariu, soție iubită, versurile gingașe, vioaie și optimiste, în prima poezie, ușor nostalgice în cea de-a doua, par să fi fost menite a rămîne doar în această „ediție" unicat, caligrafiată atent de chiar mîna poetului. De altfel, acesta se confesează, într-un fel, la pagina 14, prin caseta tehnică **sui-generis**, care se constituie de fapt într-o dedicație, al cărei text îl reproducem integral :

„Responsabil de carte, tehnoredactor și corector : AUTORUL — Dat la cules 1 martie 1960. Bun de tipar : 1 martie 1960. Tiraj 1 exemplar. Hîrtie obicinuită. Format întîmplător. Coli de tipar : 1.

(continuare în pag. IV)

Dan JUMARĂ

Desen de Costin NEAMȚU

A PRIVI

Așa a fost ea...

Era un început de iunie cald, cu irizări de topaz. Plecase Terpsihora, dansatoarea primăverii, lăsînd prin livezi și păduri un verde sănătos și însemnul belșugului viitor. Am adăstat mai bine de o oră sub zidurile cetății mușatinilor, depănînd istoria de dincolo de Petru Mușat, cel care a pus temelia Cetății. De departe se auzea Balada aceluia care a spus într-o memorabilă zi la Putna : „Tată, am cîntat pentru Dacia întreagă !" Răscolit cumva de sunetele armonioase ale Baladei, poetul Traian Chelariu, cu care eram, căuta o divagare de la moment și, luînd o cireașă cărnoasă, din farfurioara așezată între noi, privindu-ne ghiduș, spuse :

— Mai totdeauna cireșele îmi amintesc de Arghezi. Ne amuză măruntele întîmplări din viață, care ne fac să mai uităm din ce a fost păcat. În primii ani de după război Arghezi a locuit la Mărțișor. La intrarea în curtea lui, te întîmpina un rînd de cireși. Urma apoi vița de vie, pe care o îngrijea cu mare interes... Cînd soarele, la capăt de mai și început de iunie, împlinea rodul cireșilor, parte din rod era vîndut oltenilor, iar restul... La poartă era o masă. Sub ea era un coș plin cu fructe, iar pe masă grămăjoare de cireșe pe care poetul „Cuvintelor potrivite" le vindea copiilor din cartier. Într-o zi, vine Maria Tănase la soția poetului, cu trufandale din grădina de zarzavat a mamei ei. Cînd a văzut masa plină cu cireșele atrăgătoare și gloata de copii pofticioși de la poartă, a zîmbit în sinea ei, s-a dus în casă, a revenit imediat, spunîndu-i lui Arghezi că-i invitat urgent de doamna lui și s-o lase pe ea cu vînzarea cireșelor. Cu pas lent, Arghezi o luă spre casă. Ce-a făcut Maria ? A numărat grămăjoarele, a pus coșul pe masă, a umplut copiilor poalele cămășilor cu cireșe, a socotit, a scos banii din poșetă, i-a pus pe masă. Între timp, venisem și eu acolo. Cînd a revenit, Arghezi s-a minunat și a exclamat : „Ce vrăjitoare ești, Maria !".

Dar, că veni vorba despre Maria Tănase, să vă mai spun una. Venind ea dinspre Gara de Nord, văzu un grup de recruți. Unii cîntau, alții oftau... Maria i-a adunat în jurul ei, i-a numărat, a intrat în restaurantul în care ea era solistă și a oferit fiecăruia cîte o friptură și o sticlă de bere. Pentru ca gestul ei să fie complet, le-a dat și cîte un pachet de țigări urîndu-le drum bun și cătănie ușoară... Așa a fost Maria !...

Glasul povestitorului era tremurat. Îl priveam cu emoție. Înțelegînd că i-am ghicit starea sufletească, eruditul nostru prieten și-aprinse o făclie șăgalnică în ochii aburiți, privi spre o frumoasă țărăncuță gătită în costumul străbun al Țării de Sus și arătîndu-ne-o, spuse :

— Tot cu Maria Tănase... Eram la Arghezi... Ea venise în vizită la doamna Paraschiva. Apare Ilona, fata din casă, rugînd stăpîna să-i dea un strai mai frumos, să meargă la horă cu Ion, iubitul ei. Maria Tănase o luă pe Ilona de mînă, trecu în camera vecină, se desbrăcă de fusta-i înflorată și bluza de inișor și o îmbrăcă pe Ilona, care, privindu-se în oglindă, se crezu o Cosînziană. Apoi o rugă pe doamna Arghezi să-i împrumute ceva de îmbrăcat, că „ce-i pe Ilona îi este dar...". Așa a fost ea ...

Momente de tăcere.

Traian Chelariu îngînă visător :

„Îl mai cînți sau doar visez,
Că-l aud și mă-ntristez,
Că-l aud de nu știu cînd,
Răscolindu-mi dor și gînd"...

(„Cîntecul" — manuscris)

Iolanda FILIPESCU

CRONICA LITERARA

Cina poeților tineri

Apare tot mai clară, chiar și pentru ochiul cititorului neprofesionalizat, instituirea în literatura noastră de după 1980, a unui cîmp poetic nou, în spațiul căruia au campat personalități lirice net diferențiate atît față de generația anterioară, cît și între ele. Cum nu dispun de argumente și repere care să mă conducă la concluzia că de la respectiva dată (aproximativ) și pînă acum acești poeți s-au constituit definitiv în „promoție“ literară și că, între timp, o alta („90“) și-ar fi anunțat prezența, rămîn la ideea învechită că în deceniul al optulea (nu al nouălea) demarează în literatura noastră o generație proaspătă care, în momentul de față, se află în plin proces de îmbogățire, autoedificare și chiar de limpezire. De aici, evidența existenței noului cîmp liric. Revenind la poeții afirmați în acest răstimp, cred că deosebirile dintre ei sînt mai puțin importante decît factorii care îi așează sub aceleași zodii. Abia în al doilea rînd mă gîndesc la dominantele ce țin de poetică și retorică, deși ele există și, pe ansamblu, conduc nu către postulatele textualismului, ci către descătușările dificile ale barocului; nu le am în vedere înaintea altora pentru că, deși s-ar părea că mă ridic împotriva evidenței, le consider ca avînd gradul cel mai ridicat de entropie, cel puțin în cazul acestei generații. Mult mai rezistente și cu o acțiune mai generală sînt filiațiile sau preferințele literare, opțiunile ontologice și axiologice cu consecințele lor în privința cuceririi sau recuceririi unor noi teritorii lirice; iar ca o urmare necesară a acestora, primirea sau dobîndirea unor libertăți (îndeobște considerate ca firești ori nerecunoscute ca atare) și asumarea sau refuzul unor limitări. Laolaltă, toate, imprimă generației direcție și timbru caracteristice, afinități subtile, preferință pentru sisteme metaforice și simbolice comunicante.

Am în față volumele a doi poeți aparținători acestui cîmp poetic: Ion Cristofor de la Cluj și Daniel Corbu de la Tîrgu Neamț. Ele, așezate alături, pot spune multe, nu atît despre asemănările și deosebirile dintre autori, care, în fond, nu contează nici măcar din perspectiva apartenenței la aceeași generație, cît despre arhitectura comunicării în interiorul unei asemenea entități literare și, firește, despre pregnanța vocii lirice a fiecăruia.

Cina pe mare[1]) a lui Ion Cristofor pare a recunoaște un singur model: Odysseas Elytis — marele grec care nu și-a epuizat încă efectul fascinator asupra multora dintre poeții acestei generații. Nu e vorba (în cazul lui I. C.) numai de un motto; modul său specific de a se împărtăși din Elytis e mai complex și mai subtil: în numeroase poeme marea este fundal sau suport simbolic al comunicării lirice, marea mediteraneană îndulcind febrele unor trăiri aspre, dacă nu tragice, spărgînd zidurile unei însingurări consimțite. Amploarea orizontului marin impune o anumită ținută contemplativă, de o liniște atică, detașare doar aparentă de contingent, pentru că, în spatele ei, eul liric este supus tuturor torsiunilor hărăzite omului modern. Versul lui I. C. e frazare calmă a unei existențe tulburate de seismele descoperirii sensurilor condiției artistului și ale existenței; val înalt și solemn, învins de stînci și de nisipul anonim al unei plaje: „Stai în amurg cu mantia ta de nisip / pe un scaun de fier înroșit /.../ ascultînd valurile declamînd în grecește / messa de seară a umbrelor / vecernia mărilor îndepărtate. Foșnesc în valuri tîlcurile inutile / ale vieții tale / un cor de sirene își sună-n apus / întunecatele castaniete“. Melosul imnic al unora dintre poeme aduce rezonanțe din **To Axion Esti**, dar nu imnuri sînt ele, ci opusul axionului — vocea martirului, contestație, întunecarea unei lumi care a pierdut puritatea și armonia primordială, veacul alunecînd inexorabil dinspre eden spre infern, căci „se apropie, vai, zăpezile veșnice ale erei atomice“ și „un adevăr cumplit se ascunde în gușa porumbelului / aducînd ramura de măslin“. Id. est: și negarea este o cale a asimilării.

Cina pe mare prefigurează, pe o scenă în balans neîntrerupt, simbolul unui poet — Odiseu rătăcind pe mările sumbre ale lumii în declin, într-un amurg perpetuu, apăsat de cohortele norilor, ascultînd cîntecul unor sirene care nu există decît în urechea lui, într-o solitudine fără fisuri oficiind ritualul cinei — gestul purificator al creației: „...mîna ta purtată pe pagină / de furia mării / /.../ / Ora de sfîșiere / prin pajiștile fulgerului / cu vulturii cu îngerii /.../ sub potopul în care cuvintele / sînt corbii netrebnici în căutare de hoituri / și cînd poemul e doar un umil porumbel cenușiu / vestind muritorilor piscurile nimicului / paradisurile de-o clipă /.../ într-o noapte de iulie / în care bastiliile norilor plutesc / acoperind exilul aștrilor locuiți de tăcerile tale / ce-aprind cuvintele-adunate / la frugala ultimă poate / cină pe mare“. Acesta este aversul medaliei. Pe revers — Noe — navigator fără azimut pe o arcă pustie —, ipostază, și el, a poetului purtînd „pe obraz proaspătă încă / urma lăsată de cravașa himerelor“, rătăcind „sub nourii ca sfincși tăcuți“ către „piscurile nimicului“.

O calitate a textelor lui Ion Cristofor este coerența sistemului de comunicare poetică la nivel de metalimbaj. Se vehiculează un cuantum riguros calculat de semne majore, fiecăruia revenindu-i sarcini conotative convergente; mizele lirice mari sînt repartizate pe un număr restrîns de vechi toposuri, revalorizate și repotențate estetic: călătoria într-un labirint care nu se lasă cartografiat, cina pe mare, iminența diluviului, crucificarea, momentul eshatologic și alte cîteva. În interiorul lor acționează un aparat metaforic nu excesiv de bogat, dar cu o mare capacitate de a produce sensuri: himera, îngerul, frunza, vîntul, norul, fulgerul, nisipul, cristalul, privighetoarea, vulturul, minotaurul, leul, trandafirul, grădinile suspendate, izvorul — toate funcționînd în interiorul unui sistem combinatoriu convergent, bine reglat, capabil să emită sensuri noi prin schimbarea perspectivei sau a contextului simbolizant. Astfel că volumul dobîndește o rară unitate în pluralitate, dezvoltată și de pendularea continuă între real și imaginar, mitic și actual, domestic și cosmic, clipă și eternitate; dilatarea și transgresările timpului și spațiului, de asemenea.

Sîmburele cărții sale, **cuvîntul**, în jurul căruia, în viziunea autorului, se rotunjește fructul poemului. Intenția lui Ion Cristofor, mai degrabă țelul demersului său liric, este de a descifra complexul de relații dintre poet și cuvînt, dintre acesta și poem, dintre poem și lume, dintre poet și lume, dintre poezie și existență; altfel zis, obiectul volumului (de o remarcabilă unitate) este însăși poezia. Intenție ambițioasă, probînd maturitatea gîndirii și a mijloacelor și împlinită, desigur, în mod deliberat, nu atît în idee, cît în metaforă: „În miezul trandafirului / domnește întunericul / sau spaima. / Grea e povara lui / / Tu, poezie / pîine a iluziei / și inima ca un copil înfometat / după gratiile coastelor / nervii întinși ca frînghia cățărătorului / surîzînd deasupra prăpastiei / / luminat de sorii abisului“.

Cina pe mare cucerește și prin decizia, rigoarea cu care acreditează o viziune modernă asupra poeziei, dar și prin sobrietatea cu care refuză ispitele succesului facil.

Plimbarea prin flăcări[2]) a lui Daniel Corbu se deschide tot cu un motto din **Odysseas Elytis** („o nimica toată mi-am dorit / și pedepsit am fost cu prea multul“), dar versurile alese anunță un cu totul alt temperament liric. În locul contemplării detașate practicată de colegul de generație, a distanțării lui de lume și de sine ne întîmpină, încă din primele texte, un eu liric hiperactiv, dispus oricînd să răspundă contondenței lumii cu agresiunea interogației frontale („M-am născut în anotimpul friguros al întrebărilor“), cu de-mascarea fără prejudecăți a cruzimii, fățărniciei, lașității frumos boite și, mai ales, prin afirmarea răspicată, fără modestie, ba chiar cu un fel de candoare a surprizei, a propriei personalități. Poetul se află sub incidența altei răsfrîngeri din cristalul elytisian, emanînd tot din **To Axion Esti**, dar din acele poeme ale expansiunii fără oprelişti a eului. De aceea poemele sînt monologice („cărțile mele sînt spectacole cu un singur personaj“), mai mult, egolatre („țipi din străfunduri egolatre plîngi rîzi“), ba chiar, pînă la un punct, autobiografice. Acesta ar fi și criteriul împărțirii volumului în trei secțiuni corespunzătoare, se pare, unor etape ale devenirii în timp a poetului. Persoana întîi este omniprezentă, autorul avînd psihologia celui ales, dar nu și a învingătorului: „Cîte trupuri s-au zvîrcolit / în iubire / cîtă dragoste s-a risipit asemenea pulberii / cîte dimineți au sărutat victorii / și moartea ca un plîns străbătînd imperiile / de cîte ori învinsă a fost / pînă să mă aleagă o naștere“. Nu mai este nevoie, deci, de simbol mitologic pentru desenarea profilului Poetului? Sau e vorba, poate, de un deficit de potențial reflexiv? Credem că nu; ne aflăm, de fapt, în fața unei alte strategii a descoperirii consubstanțialității celor ce trăiesc în și prin cuvînt: descoperirea în sine, după mari ucenicii (Eminescu, Brâncuși, Enescu, Elytis, Montale etc.) a invariantelor condiției artistului: „Într-o zi am aflat că fiecare din noi / avem măcar un zeu îngropat / în spatele casei / care încet încet se mută în inimă“. Tehnica este cea a oglindirii — descoperirea în sine a unor dominante existente la modelele supreme: „Despre mine pot spune: sînt cel care înalță zmeie / între starea de grație și Capul Bunei Speranțe / sînt cel care îmbrățișează duminici / refuză s-aplaude intrarea în scenă / a cabotinilor / și cel care va da în curînd socoteală de moartea fluturelui de lampă / pregătesc în tăcere cruciada metaforelor / cîndva aveam o iubită hirsută pentru ea aș fi cucerit / o Saharā acum / îmi încurajez visul pe cont propriu / și vorbesc vorbesc cu acea parte din mine / care mă cîștigă zilnic la licitație / și vorbesc vorbesc vorbesc / afundîndu-mă în oglinzi ca-n Marile Tomuri“.

De fapt, nu lipsește nici modelul mitic, numai că angajat colateral în ipostazierea poetului; **Cina de taină** („...stau singur la cina de taină / și totuși cineva mă va vinde“), jucînd, la Daniel Corbu, rolul **Cinei pe mare**, proiecția mitică a artistului se încarcă de semnificații cristice: frumosul se justifică prin puterea lui purificatoare, poetul este un crucificat în perpetuitate, fiecare poem este o răstignire: „vino tu dimineață înmiresmată — spun — vino tu / și mîngîie rănile celui însingurat cu grădinile suspendate în suflet / iată peste tot învingătorii s-au amestecat cu învinșii / glorioșii străbat străzi glorioase / cineva poartă în palme loc pentru cuie“. Dincolo de mari izbînzi iconoclaste spontane, mai mult declarative („De cînd mă știu am locuit în clipe gata să explodeze“), poezia lui Daniel Corbu dezvoltă un filon moralist: „întotdeauna este salvat un Barnabas / și întotdeauna cineva își oferă palmele pentru cuie / există negustori de cuvinte există / negustori de nimic“. Autoritatea lui Socrate e înlocuită de cea a lui Spinoza.

Merită reținut că o parte din metaforele-cheie cu care lucrează Ion Cristofor se întîlnesc și în poezia lui D. C.: himera, îngerul, frunza, vîntul, fulgerul, privighetoarea, minotaurul, trandafirul, grădinile suspendate, alături de cele care îi aparțin în exclusivitate; să fie, oare, un semn al apartenenței la aceeași generație? În tot cazul nu este vorba nici de interinfluență. Tot ce putem spune este că ,la D.C. ele se integrează unul cu totul alt sistem referențial. Poetul le inculcă o conotație stabilă, precisă, în măsura în care se poate spune așa ceva despre metaforă, cu repercusiuni asupra construcției (mai fermă, mai puțin proteică) a poemelor.

De altfel, pentru el, poezia nu este „pîine a iluziei“, ci un mod de a lua în posesie lumea („mai întîi să vezi ce poți stăpîni“). Și, înainte de toate (sau prin aceasta), un demers pentru aflarea adevărului. Poetul cultivă, în această chestiune, un scepticism pozitiv dezvoltat între două constatări: „adevărul e peste tot și cuvintele lui nu se alătură“ și „e tîrziu și adevărul se ascunde între cuvinte“, dar între ele își găsește loc această admirabilă profesiune de credință: „aceasta e lumea de-afară aceasta e / lumea din cuvinte / totuna / poate ce voi scrie azi mîine va șterge furtuna / dar trebuie să existăm în numele adevărului / acum cît mai sîntem amanții luminii / cît ni se lasă un timp de izbîndă“.

Poezia lui Daniel Corbu emană o energie tînără și o forță poetică la care retorismul (pe care i-l reproșez) nu are ce adăuga. Ele îi dau puterea de **a se plimba** prin flăcări cu pasul de guard și cu durerea pe buze, să treacă prin „zidul orb zid rece și analfabet oază de ocrotit rătăciții“. Iată o libertate atroce, posibilă doar în poezie.

Mihail IORDACHE

---

[1]) Ion Cristofor, **Cina pe mare**, Ed. Dacia, 1988

[2]) Daniel Corbu, **Plimbarea prin flăcări**, Ed. Cartea Românească, 1988.

DICȚIONAR

Mănucă, Dan (n. 20.V.1938, Dolhești), istoric literar. Studii secundare la Liceul „C. Negruzzi“ din Iași, superioare la Facultatea de Filologie a Universității „Al. I. Cuza“ din Iași (1955—1960). Bibliotecar la Biblioteca „Gh. Asachi“ din Iași, profesor la școala din Prigorenii Mari, județul Iași, cercetător științific din 1963, la Centrul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor al Filialei Iași a Academiei R.S.R., din 1975 al Universității „Al. I. Cuza“ Iași. Debut în „Iașul literar“, 1955. Doctor în filologie, 1974. Colaborator la **Iașul literar, Ateneu, Convorbiri literare, Cronica, Revista de istorie și teorie literară, Ramuri, România literară** ș.a. In anii 1975 și 1979 a fost premiat de Academia R.S.R. cu premiile „B. P. Hasdeu“ și, respectiv, „T. Cipariu“ (ex aequo). Lucrări tipărite: **Scriitori junimiști**, Iași, Ed. Junimea, 1971; **Critica literară junimistă**, Iași, Ed. Junimea, 1975; **Argumente de istorie literară**, Iași, Ed. Junimea, 1978; **Pe urmele lui Mihail Sadoveanu**, București, Ed. Sport-Turism, 1983; **Lectură și interpretare**, București, Ed. Minerva, 1988; a îngrijit edițiile: **Scrisori către G. Ibrăileanu**, București, E.P.L., 1966 (în colaborare); **Documente literare junimiste**, Iași, Ed. Junimea, 1973; Iacob Negruzzi: **Jurnal**, Cluj-Napoca,1980 (în colaborare); a colaborat la redactarea **Dicționarului literaturii române de la origini pînă la 1900**, București, Ed. Academiei R.S.R., 1979.

„Criticul Dan Mănucă este un erudit pasionat de investigarea surselor istorice și a documentelor de arhivă. Fără să ascundă ideile generale, amănuntul este cultivat cu o sagacitate de moralist, după cum manuscrisul nesemnalat este comentat cu o plăcere de literat. Un stil fals-ironic, o participare de romancier la desfășurarea biografiilor dau viață lumii indiferente a cifrelor și creează acea atmosferă în care paginile de lexicon, de revistă, sau titlurile cu iz arhaic se amestecă într-o geografie din care nu lipsesc, pentru începuturile literaturii noastre moderne, orgoliile naive și anonimatul acțiunii“. Referințe critice (selective): Cuțitaru, Virgil, — în **Convorbiri literare**, nr. 11, 1982; Savu, Aurel — în **Cronica**, nr. 41, 1982; Faifer, Florin — în **Cronica**, nr. 40, 1978; Gheorghiu, Mihai Dinu — în **Convorbiri literare**, nr. 1, 1979; Apetroaie, Ion — în **Ramuri**, nr. 1, 1979; **Men of. Achievement**, Ed. XI, London, International Biographical Centre, 1985; Iorgulescu, Mircea — în **România literară**, nr. 38, 1988.

Mihaescu, Eusebiu (n. 1.VI.1912, Carapciu pe Ceremuș — U.R.S.S.) Folclorist, publicist. Studii secundare la școlile normale de învățători din Vășcăuți pe Ceremuș și Cernăuți (absolvite în 1932). Învățător în mai multe localități pînă la pensionare. Lucrări tipărite: **Metoda globală** (Procedee de învățare globală a scris-cititului), București, 1947; **Proverbe, cugetări și definiții despre educație**. Antologie îngrijită de Eusebiu Mihăilescu, București, Ed. Albatros, 1977, 474 p. (Cogito); **Omul și conviețuirea socială**. Cugetări și reflecții. Antologie realizată de Eusebiu Mihăilescu, București, Ed. Albatros, 1981, 625 p. (Cogito); **Cugetări și reflecții despre cultură și civilizație**. Antologie de Eusebiu Mihăilescu, București, Ed. Albatros, 1984, 383 p. (Cogito).

Preocupări didactice, folclorice, și de antologare a unor texte celebre, populare și culte, despre educație și comportament etic, fructificate editorial în anii din urmă. „Mai ales cînd e vorba de tineri, valoarea unei astfel de experiențe este cu totul deosebită și de aceea lucrările de genul celei elaborate de Eusebiu Mihăilescu prezintă o importanță deosebită“ (N. Radu).

Milici, Constantin (n. 29.IV.1880, Soloneț — Todirești — m. oct. 1971, Soloneț). Publicist, folclorist, animator cultural, fondatorul și editorul revistei „Țara fagilor“, apărută la Soloneț, între anii 1931—

(continuare în pag. IV)

Ion PÎNZARU

GEORGE DAMIAN

În ultima vreme...

In ultima vreme despre vînătorul de fluturi
Se spun numai lucruri bizare
De pildă printre altele
Că-n coliba lui de vînătoare
De cîteva nopți au fost văzute intrînd înaltele
Femei cu trup de răcoare
Și care-n zori s-ar preface-n izvoare.
Ori, și asta-i o adevărată minciună,
Că-n nopți fără lună
L-ar mai vizita în taină
Un cerb rămuros și înalt
Cu trup de pămînt și coarnele
In cerul celălalt
O, și mai sunt fecioarele, fecioarele
Ce vin cîntînd pe caii lor de fum...
Pădurile atuncea se aprind pe rînd
Iar arborii cu brațele întinse se aud plîngînd
Se năpustesc din scorburi
Și se ivesc din flori
Toți fluturii cei răi și vorbitori
Roind pe cerul nalt și luminat
Iar eu vă întreb acum
Ce-o fi din toate acestea oare-adevărat?

Visul poetului...

Iscoadele domnești voiau să afle
Ce se ascunde-n sufletul poetului de fluturi vînător
Să știe cărui idol se închină
Cînd sete-i este și cînd îi este dor
Viclene pe furiș cu mii de-antene
Și ochii care-l pîndeau bănuitor
De veghe stînd la nopțile lui albe
Doar vor afla ceva osînditor...
Trecu un an trecu apoi și altul
Poetul trist trecea și el ca o lumină
Antenele atuncea iscodeau înaltul
Semnalizînd prin recea lor retină
Și s-a mai scurs încă un timp impar
Iar anotimpurile s-au rotit după soroc
Poetul colinda cu trupul într-un gînd amar
Bolnav de-nsingurare și lipsă de noroc...
Și-au fost atunci schimbate iscoadele domnești
Și pedepsiți năsprasnic toți foștii comandanți
Sofisticate-antene și ochi neomenești
Au fost aduse-n țară din Bizanț
Cu toate astea însă mereu trecea poetul
De fluturi vînător cuprins de somnul greu
Iscoadele-nnoite îl urmăreau mereu
Doar doar îi vor afla secretul...
Dar într-o zi cînd umbra-i se prelungi prelung
O veste-ntunecată se răspîndi în burg:
Tristul poet a fost ucis în zori de fluturi!
Antenele au fost retrase din înalturi
Iar gîndul lui mai luminează și acum
Prin cărți și necitite șpalturi...

Frumoasa cu trup de lumină...

Din vînăta undă a mării
Iscată de-un vînt rătăcit
Trecînd peste brumele albe-ale-nserării
Venind dintr-un vis abia răsărit
Frumoasa cu trup de lumină
Ca trestia blînd legănîndu-se-n ape
Cereasca făptură din spiță divină
Plutea peste valuri ivindu-și conturul...
Făcusem popas lîngă mare-nserată
Cuprins de un dor de spaime cuprins
Să pot a vedea să pot să cuprind
Superba făptură cu trup de argint...
Treceau pescăruși către țărmuri uitate
Faruri luceau spre adînci depărtări
Corăbii de mult înecate
Veneau către țărmuri din sudice mări...
Și-atuncea minunea născută din ape
Făptura cu trup de fildeș și-argint
Dorind din lumina priviri-mi să scape
Porni să îngîne un tandru descînt
Și marea nebună urcă înspre maluri
Intrînd în nisipuri de soare ucise
Și monștri ciudați sărind peste valuri
Veneau înspre mine ca-n tainice vise...
Din țărmuri străine și-adînci depărtări
Unde pustiul domnește stăpîn peste toate
Cu ierni nesfîrșite și lungi înserări
Și unde nu este nici viață nici moarte
Porni un cîntec prelung și viclean:
— Adormi mi-au zis cu ecouri prelungi
E ultima ta vînătoare de fluturi
Acum este vremea de trup să te scuturi...

Frigul somnului

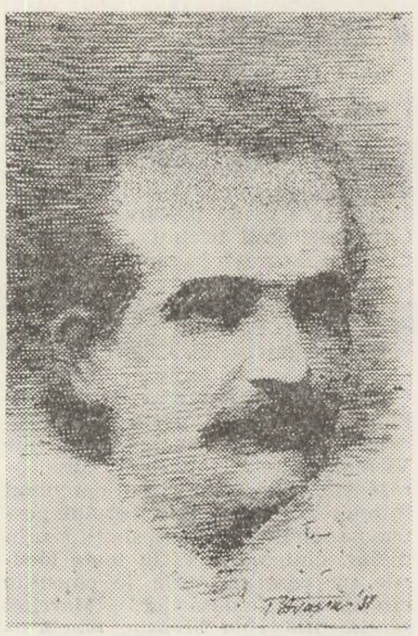
Frigul somnului lumina
Ce străpunge noaptea grea
Indărătnica credință ce purifică grădina
Intr-o zi cu vreme rea
Trista mea făptură încă
Umblătoare și difuză
Spaimele din miezul-nopții
Fără nimeni călăuză
Ne-nțeleasa dimineață din bătrînul liliac
Ce-am uitat să spun eu Lumii
De cînd vin din celalt veac?
Unde să-mi ascund puținul
Trup cu umbra lui subțire
Care-a vrut să urce-n struguri
Pentr-un dram de nemurire?
Unde să vă cred prieteni
C-ați plecat de mult și unde
Dreapta voastră-ngăduire
De atîta timp se-ascunde
Ce n-am dat tribut acestui
Trup clădit pe mari nisipuri
Cărui ne-ncetat îi dărui
Alte fețe alte chipuri
Toate-scrise-n dreapta cale
A pămîntului pămînt
Pînă cînd cuprinși de jale
Il petrecem în mormînt
Frigul somnului prieteni
Probă-a trecerii uitarea
Cînd cuprinși de raze negre
Ne-ntrupăm cu înserarea
Singură ne luminează
Și ne-ndeamnă spre tăcere
Doamne dă-mi un somn albastru!

Mihai Eminescu și paremiologia populară

Colecția eminesciană de literatură populară conține un valoros capitol de paremiologie. Ea e reprezentată prin proverbe, zicale, locuțiuni, expresii ideomatice, ghicitori (cimilituri), asemănări etc., călite în experiența de veacuri a poporului, cu un cuvînt **„genul scurt"**, cum îi plăcea poetului să spună.

Cercetarea paremiologiei populare din scrisul eminescian formează un capitol încă necercetat în totalitate. Această paremiologie prezintă două aspecte : unul **teoretic** și altul **practic.** Cel **teoretic** dezvăluie concepția poetului despre limbă și patrimoniul popular, iar cel **practic** arată felul cum a înțeles s-o utilizeze în scris, făcînd din ea nu numai mijloc de exprimare și simțire poetică, ci și un instrument de luptă. Ea arată și felul cum înțelegea poetul să-și alcătuiască propria cultură, dar demonstrează și felul în care el concepea cultura poporului ca un factor activ, militant, în lupta pentru progres.

Mihai Eminescu a utilizat paremiologia populară și acest lucru arată măsura atașamentului său față de popor, de limba acestuia și de patrimoniul lui popular. La fiecare rînd răsar, asemenea razelor ce răsfrînge Luceafărul, reflexe ale acestei paremiologii. În acest sens, Perpessicius scria că **„lucrarea cea mai de preț și cea mai vastă în materie de folclor a lui Eminescu, oricît de paradoxală ar putea să pară deocamdată afirmația, e aceea a activității lui ziaristice... în care a distilat toate licorile folclorice, și în primul rînd latura paremiologiei populare, ...că cea mai prețioasă contribuție folclorică a lui Eminescu, aici, în aceste pagini împodobite cu florile paremiologiei populare, trebuie căutată...".**

Văzut de D. Pătrașcu

Paremiologia este foarte bogată în scrisul eminescian. Ea pătrunde ca și umorul pînă și în corespondența lui. Limba română, cu specificul și cu întregul ei arsenal paremiologic, i s-a impus și lui Mihai Eminescu, care și-a însușit-o în cel mai înalt grad, punîndu-i în valoare podoabele, lucru ce atestă măsura în care poetul cunoștea bogăția limbii și înțelepciunii populare.

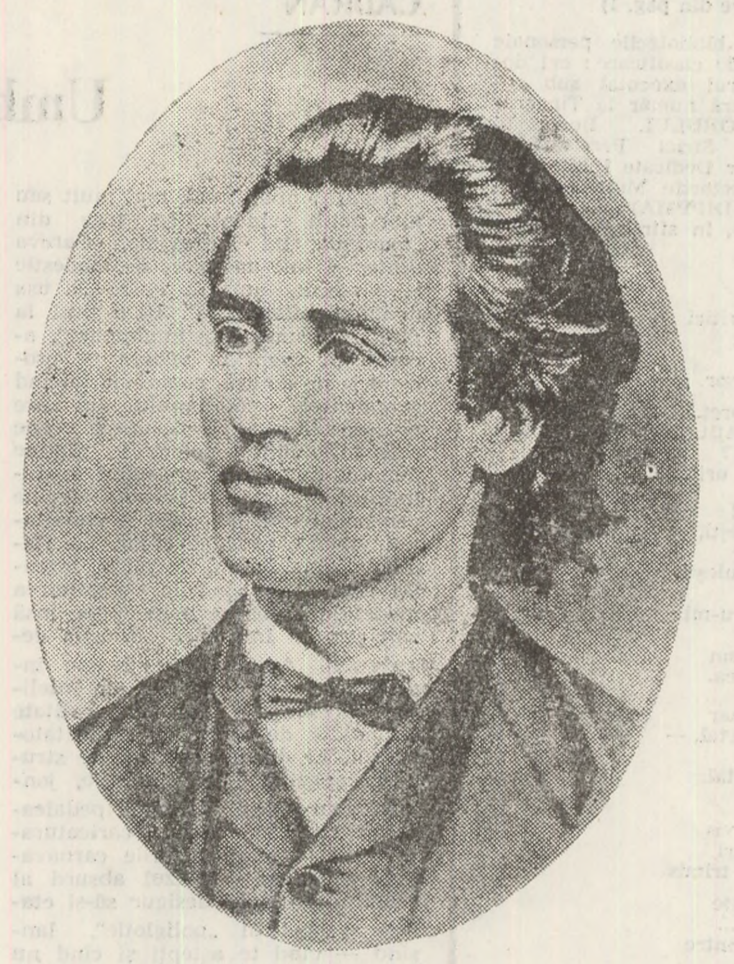
Mihai Eminescu **„a turnat în formă nouă"**, nu numai **„limba veche și înțeleaptă"**, ci și pe cea populară, din care a extras mijloace de expresie de o plasticitate fără seamăn ; locuțiuni viguroase, pline de sevă, de prospețime și suplețe, ce se remarcă prin tăria de diamant a expresiei: prin frumusețea stilului, prin colorit poetic, printr-o sintaxă bogată. El și-a scris articolele într-o limbă mlădioasă și neaoș populară, plină de expresii paremiologice. **„Înrîurirea mediată,** scria Ovidiu Papadima **—acea prezență difuză a creației populare în modul de a gîndi, de a simți și de a se exprima al lui Eminescu ca artist, constituie una dintre premisele fundamentale ale creației sale".**

„E în această gazetărie, — observa George Munteanu — **căreia mulți îi caută sensul exclusiv practic, o nuntire extraordinară de vocabule și întorsături ale zicerii din toate vîrstele limbii românești, o întretăiere de referințe în care și-a dat parcă întîlnire cultura lumii, dar e mai cu seamă o convocare nemaiauzită de voci, în care distingem ingemănîndu-se poeții și profeții, legiuitorii și oratorii, cărturarii și înțelepții, — ca ipostaze menite să nu lase neexprimat nimic din ceea ce definește condiția umană".**

Mihai Eminescu a scris despre limba și literatura noastră, despre fondul lor istoric durabil, despre originalitatea culturii și specificul nostru național.

Subliniind că țărănimea e **„singura clasă pozitivă"** — producătoarea bunurilor materiale — el arată că tot ea **„păstrează prin limbă și datini unitatea noastră națională"**, fiind creatorul expres al limbii și patrimoniului popular, al bogăției paremiologice. **„Întreaga comoară a limbei"** — argumenta el — constă din **„zicători, proverbe, inversiuni, adecă în fraze gata, moștenite din neam în neam de la strămoși"** și accentuează că **„poporul în curs de atîtea veacuri își făcuse (singur), locuțiuni, proverbe, cîntece și povești".**

Arătînd contribuția lui Cezar Bolliac la ziarele **Buciumul** și **Trompeta Carpaților,** poetul remarca faptul că ele erau **„scrise... în graiul viu al poporului, cu acel bun-simț și cu acea bogăție de locuțiuni și figuri, care ele abia dau un caracter curat național și propriu limbei noastre".** La fel scria el și despre **Cuvintele din bătrîni** și revista **Columna lui Traian** ale lui B. P. Hasdeu, menționînd că prin documentele publicate iese la iveală **„România însăși, e geniul poporului românesc"**, înțelegînd prin aceasta tradițiile progresiste ale acestuia, datinile, tot ceea ce izvorăște din factura lui psihică, manifestată în limbă, folclor și istoria poporului.

„Adevărata bogăție consistă totdeauna — nota el — **în locuțiuni, în acele tiparuri neschimbate, care se formează în curs de mii de ani și dau fiecărei limbi o fisionomie proprie (de care limba noastră are foarte multe), în sfîrșit în acele mulțimi de finețe psihologice, care ele dau abia viață sunetelor moarte din cuvinte".** Nici o limbă — afirma poetul — **„nu e lipsită de expresia concretă a simțirii și numai în limba sa omul își pricepe inima pe deplin".** El mai arată că **„limba românească... cu toată comoara ei de locuțiuni, de proverbe, cu toată bogăția ei de forme și gingășia de simțiri"** e **„în stare să reproducă gîndiri cît de înalte și simțiri cît de adînci"**, amintind din nou de **„locuțiunile frumoase și caracteristice, care formau avuția lexicală a limbei".**

Mihai Eminescu a scris despre **„suflete înamorate în limba și datinile străbunilor"**, despre limbă ca factor de cultură și instrument ai originalității unui popor, arătînd că aceasta reprezintă **„caracteristica cea mai expresivă a poporului nostru"**, subliniind specificul românesc. De aceea, în primul rînd, limba trebuie cultivată prin școală : **„Cărți(le) de citire"** — scria el — **„ar trebui să fie un obiect de îngrijire națională",** întrucît **„studiul principal al unei școale rurale sau primare e limba românească ; ea este totodată organul prin care neamul își cunoaște ființa proprie, organul prin care acest neam moștenește avutul intelectual și istoric al strămoșilor lui".** Limba mai arată apoi și gradul de cultură, de civilizație : **„un popor poate poseda o limbă foarte dezvoltată, cultă în sensul cel mai înalt ; ea va fi semnalul și testimoniul cum că națiunea e cultă".**

În limpezimea limbii populare, în simplitatea și bogăția de nuanțe, în specificul ei stilistic, în imaginile folclorice, se oglindește mediul și felul de viață al poporului, specificul lui național.

Poetul n-a ignorat experiența poporului în ceea ce privește plămădirea creației spirituale a acestuia, călirea în experiența de veacuri a înțelepciunii populare, condensată în locuțiuni, expresii, proverbe etc., ci dimpotrivă a căutat să-și însușească modalitatea procedeelor artistice și a expresiei poetice de la popor și patrimoniul său popular.

În articolele sale, poetul uzează, pe lîngă expresiile paremiologice, de cuvinte populare și regionale de mare capacitate expresivă, contopind într-un nou aliaj lingvistic și propria înțelepciune și înțelepciunea populară, altoindu-și gîndirea, simțirea și expresia poetică pe trunchiul viguros al limbii vii.

Uneori vorbește în articolele sale în pilde și zicători ca înțeleptul în poveștile orientale, alteori utilizează stilul sfătos, plin de bonomie și umor ori își comunică constatările, în termeni ironici, sarcastici sau în stilul rapsodului popular, recurgînd la anecdote și basme.

Ca toți marii gînditori ai umanității, Mihai Eminescu a formulat singur locuțiuni, sintagme și maxime pe baza limbii populare.

Grațian JUCAN

ION PARANICI

Vine o vreme

Vine o vreme cînd știi
Că întreg a muri nu mai poți
Decît în unda de gheață
A clipei ce nu-ți mai ajunge
Să vindeci privirea-n răcoarea
Ce spune-adevărul curat.

Și-atunci alergare te vrei
Peste brazii de-o seamă cu gîndul
Întors din războaie-obosite.
Sau vîntul ce bate lunatic
În ramuri acum amețite
De strigătul meu ca un frig.

Din ramul senin

Sînt trist
Cînd e noapte-n
Grafitul creionului
Și-n clipa
Cînd umbra
Nici ea nu-i tăișul
În care se pierde
Molaticul mers.

Partea de cer
Prăbușită în mine
Mai crede-n
Oglinda ce-adună
Curajul privirii
Din ram.

Echinocțiu

Freamătul și răbdarea, zilnic
Egal și-au împărțit speranța
Pînă la întîia rimă
Din înțelegerea mea cu lumea.
A fost singurul echinocțiu
Prin care am trecut
Ca o frică albastră
Și-acum judecați-mă,
Sînt cel care-așteaptă
Să culeagă urmele pașilor voștri
Din colburi în care arama
Mai fierbe pe gură de clopot.

Poate grijile mele

Grijile mele nu locuiesc în umbre,
Ele umblă pe-aproape, ascultați-le viața,
Trecînd în despletitele voci ale străzii.
Poate grijile mele-au uitat uneori
Culoarea bezmetică-a rîsului
Și urcă pe treptele dese-ale frunții
Să vadă de-s toate nădejdile-acasă.
Din scurte cărări ele știu să se-ntoarcă,
Ducîndu-se-n inimi — o, rosturi cuminți —,
De seri nămoloase ferindu-le chipul.

Arborii cred

Diminețile au înfrunzit în muguri,
Pădurea-i mai curată
Ca dreptul meu la iubire.

E împăcare în săbii,
Nevroze-au ieșit la ferestre
Să-și prindă lumina în piept,
Nu mă mai dor
Ruginitele porți ale fricii.

Arborii au curajul să creadă
Că pacea fără de margini
E un om întreg...

Epistola II

mai află că era o zi de vineri
că nu iubesc aceste nuanțe
solstițiul durerii și sentimentele
de contrabandă îmi lasă palmele reci
în spatele utopiei
o anume Ofelie precum un lotus
din lacul reîntoarcerilor
încearcă să-mi aline privirea
cu o legătură de rătăciri bruște
du-te și caută-mă în ziua aceea
prin preajma vreunui magazin care vinde
culori ori dropii ori cine-mai-știe-ce-alte
plăsmuiri-de-neamintit
nu cred însă că mă vei mai găsi
ceea ce rămăsese ar fi putut fi
doar acea zi de vineri oscilînd rebel.

Horia GILORTEANU

CENACLUL NICOLAE LABIȘ SUCEAVA

Contemplații

III

dar dacă
centrul universului ar fi ochiul acestui
cîine oprit brusc în fața ta cîinele mă
privea mirat de unde atîta nemișcare
în tine m-a întrebat în timp
ce copacul din spatele meu o lua
la fugă peste liniștea albă a dimineții

IV

locuiam împreună
cu cele cîteva cuvinte desprinse de trup
stăteam cu ele la masă și beam din
același pahar discutam amintirile noastre
comune din albumul cu fluturi
de ce tulburi materia dinlăuntrul cuvintelor,
mă certa pasărea între
timp aerul trecea printre noi
în plimbarea de seară

V

și bineînțeles dacă albastrul ar fi
de acord vom naviga în roua celei dintîi
dimineți lumina s-ar arunca
în firul de iarbă ne-ar căuta
căuta spunea pasărea dar corabia era
iluzia care tocmai se desprindea
de țărm

Carmen Veronica STEICIUC

Cunoscătoare ce ești

nici nu știi
cu ce pămînt ai fost aprinsă
nici nu știi
că nașterea ta e tîrzie
că viața
respiră prin mine
lumina ta
e pîinea fricii mele
greul din aerul tău
dansează înnegrit
meditează
la cerul însîngerat
de stele tari
nici nu știi
cum ți s-a spălat
ochiul în gînduri
că floarea ta s-a ivit
din carnea dintelui
că tu ești
că eu sînt
nici nu știi
cunoscătoare ce ești

Emil MUNTEANU

Un mărţişor...

(urmare din pag. 1)

Pentru bibliotecile personale indicele de clasificare : cel dorit. Tiparul executat sub comanda fără număr la Tipografia AUTORULUI. București. Editura Strict Personală a Versurilor Dedicate Iubitei Poete și Pictorițe Mult Admirate (ESPVDIPPMA)“.

Și, iată, în sfîrșit, cele două poezii.

Lămurire

Ca să-l critici
Mai ușor,
Azi atît,
Un mărțișor.

Nu-i de preț.
E semn. Atît.
E frumos ?
Nu-i nici urît.

Înțelege-l
Cum dorești,
Nu-l ofer
Să-l prețuiești.

După doru-mi
De era,
Ți-l făceam
De peruzea.

Și-n chenar
De alt metal, —
Dar așa-i
Sentimental.

Totuși e
Spoit cu vis
Din păduri
Și munți trimis

Și vorbește
De iubiri...
Ține-l printre
Amintiri.

Cerb și ciută

Răzlețiții cerb și ciută,
De a semenilor ceată,
Luminiș cu lună mută
Au uimit trecînd săgeată.

Datu-ne-a fost numai nouă
Să-i zărim mai mult părere, —
Și sulfinilor de rouă
Scuturate fără vrere...

Unul „dintre cei mai valoroși exponenți ai lirismului bucovinean în epoca dintre cele două războaie“ — cum îl considera Perpessicius, Traian Chelariu a revenit în actualitatea noastră literară, postum, după 1970.

În acest context salutăm, cu deosebită bucurie, apropiata apariție a unui volum de eseuri filozofice ale scriitorului : **În căutarea Atlantidei,** ediție îngrijită de Doina Florea și Corneliu Popescu, argument de Doina Florea și postfață de Andrei Pleșu, la Editura Dacia din Cluj-Napoca.

CADRAN

Umbra lui Caragiale

Ironiștii noului val, mai mult sau mai puțin evident, se trag din „mantaua“ lui Caragiale. Careva dintre ei într-un exces de modestie își plasa începuturile epice „la ușa domnului Caragiale“. Bine puși la punct cu sursele „stimulatoare“, aceștia (îi avem în vedere pe prozatori) se amuză copios focalizînd fragmentele cotidianului din care reușesc deseori să decupeze scene relevante. Miza polemică rămîne punctul forte. Din arsenalul modalităților utilizate, parodia devine preponderentă. De unde și persiflarea jovială, caustică chiar. La Hanibal Stănciulescu, de pildă, intenția este dusă pînă la substituirea modelului, ceea ce poate pune însă sub semnul întrebării reușita demersului. Autorul, nu încape îndoială, se dovedește a fi un inteligent ucenic „la clasici“, calitate semnalată de altfel de comentatorii săi. El dispune de o bine strunită capacitate de imitație, jonglează cu voioșie dialogul, pedalează pe situațiile comice, caricaturale și declanșează petarde carnavalești în însuși miezul absurd al realului. Nu uită desigur să-și etaleze și apetitul „poliglotic“, lansînd — cînd te aștepți și cînd nu te aștepți — mostre demonstrative („Nu le rouge et le noir erau căile mele“ sau „Ține la jus primae noctis“). Șarjele sale flamboiante vizează prostia, falsele orgolii, nimicnicia suspendată în iluzii hipertrofiate, indiferența învăluită de aparențe etc. Fără a-și disimula accentele critice, Hanibal Stănciulescu își delimitează atitudinea începînd de la titlu („Din adînc dezgropînd sabia războiului“, „Fuga în „Egipet“, „Pe jos, prin... infern“ sau „Trecea transatlanticul trecea și hublouri luminate avea“) și terminînd cu numele personajelor (Măcinoiu, Zavrac, Bubulina Doi, Annibal Tityreszon, Ududoiu, Amilcar, Bartolomeu, Corodeanu). Pivotul tirului său ironic constă, în esență, în carambolarea voită a limbajului, de unde rezultă o „mixtură de Satir cu Apollo“. Iată creionat un paradoxal „erou“ : „Noi am luptat ! strigă avîntat inspectorul Fasch săltînd vătraiul ca pe un baston de mareșal. Am dormit sub stele... Am mîncat *conzerve*... ehe... și *pizmeți*“.

Cum nu ne-am propus totuși o incursiune analitică asupra scrierii lui H.St. (*Casa*, Editura Cartea Românească, 1988), vom reține doar o piesă edificatoare pentru ceea ce menționam a fi riscul modelului asumat. *„Apă curentă în urbea Ics“*, cum se intitulează textul în cauză, oferă toate datele „problemei“. Localizarea, mobilul conflictului, grotescul situației, comportamentul personajelor, felul lor de a vorbi amintesc pînă la identificare de universul lui Caragiale. Primarul micului orășel (urbea Ics), Tase Ferches, de pildă, i se adresează jandarmului Ghiță Hahaleu astfel : „Ce vor ăștia, Hahaleu ? Ce mai vor ? Republica de la Ploiești ? Ha ? Nu le-am dat destul ? Anarhie ?“. Iar Ghiță, fidelă copie a celuilalt Ghiță, replică : „Că *conrupțiune*, că banii poporului, că promisiuni vorbalea... balivernuri“. Și dialogul continuă în aceeași notă : „— La gazetă ? N-am văzut. A' dă azi ?“ „— Noo ! Nici pomeneală. Cu gazeta e altă chestiune“. „— Ghiță, apăi nu mă perpeli așa, ce dracu' ?“ „— Îmi pare rău, coane Tăsică, să știți, io pentru dumneavoastră și conașu suprefectu' trup și suflet pînă la... moarte...“. Replicile sale „specifice sună după cum urmează : *„Ordinați*, coane Tase !“ și *„La uordin!“*. Bineînțeles, în urbea Ics primarul se sprijină pe „ebdomadarul CONSCIENTIA NATIONALE“ al cărui patron, Annibal Tityreszon, nu-i altul decît cumnatul „actualului lider de guvernămînt“, aflat în opoziție cu domnul avocat Coriolan Măcinoiu și „foaia sa bilunară VIRTUTEA ROMÂNA“. Și la Hanibal Stănciulescu se citește cu glas gîngăvit gazeta opoziției (scrisă în „stil Rică Venturiano“) comentîndu-se în următorii termeni : „Mă-njură, ai, zice că fur, ai ? Că sug sîngele poporului ?“. Nu lipsește nici proba oratorică în fața concetățenilor din care conu Tase, autorul „discursului“, va ieși cam șifonat, drept pentru care răbfunește (către Ghiță, bineînțeles) : „Asta e revuluție pe față. Uite sîngele, al mieu, sîngele țării“. Și mai la vale, „concluziv“ : „Că bine zice fiu-meu, subprefectu'. Tînăr, tînăr, da' vezi, cu orizont politic“. Și Ghiță, gata de orice pentru a spăla „onoarea“ superiorului : „Ai de mine, coane Tăsică, bine că e numa' o zgaibă, da' ordinați și la moment mă izecut și mi ți-i împrăștii pe derbedei ca pe potîrnichi. Bag și vreo zece doișpe la bască dă să nu-mi ziceți mie cum mă cheamă...“

Cum se vede, umbra lui Caragiale coboară fără reticențe spre a lua în stăpînire teritoriile întregului text.

Ioanid DELEANU

Dicționar

(urmare din pag. II)

1932. Școala primară (5 clase), la Soloneț, 4 ani școala cantorală la Cernăuți (1902—1906). Colaborator la **Neamul românesc, Izvorașul, Luceafărul, Moldova literară, Revista tinerimii, Dorința, Glasul Bucovinei** ș.a. Volume tipărite :

Monografia comunei Soloneț. Din punct de vedere geografic și istoric, București, Editura Noastră, 1937, 23 p. (Biblioteca satelor, 12).

Pasionat culegător de folclor, păstrat încă în manuscrise, autor al peste 160 note folclorice publicate în ziare și reviste ale vremii, precum și al unui volum monografic dedicat satului Soloneț.

Referințe critice : Cramarescu, Gh. P. — în **Gazeta bucovinenilor,** București, nr. 70—71, 20 februarie 1938.

Postume

Numai doar să am puterea

**Lunec, lunec, mereu lunec,
și-s atît de liniștit,
dulce-i lumea ca și mierea,
liniștit și fericit,
numai doar să am puterea
să spun asta la sfîrșit.**

**Luminos și fără grijă,
înflorind mereu mai pur,
eu sînt marea bucurie
a topirii de contur,
a topirii de contur,
a topirii de contur**

**Minunate voci aclamă
minunatul meu destin,
vai de-aveam o altă mamă
să mă fi născut mai lin,
liniștea — fericirea
n-ar mai cere — atîta chin.**

**Lunec, lunec, mereu lunec
cu nimic nu mă întunec
și-s atît de fericit
ca un abur aburit,
numai doar să am puterea
să spun asta la sfîrșit.**

Să vină iar cocorii

**Să vină iar cocorii întunecînd văzduhul
cu-ndepărtate liniști, cu tulburări de stele.
Acoperă lumina perdeaua înnoptării
și plînsul greu din muguri mocnește în inele.**

**Mireasma de pămînt în roua nerostită
alcătuiește șoapta din ramurile crude.
O, seva urcă-n dorul de verde și de-albastru,
fiorul înfrunzirii din adîncimi s-aude.**

**Au mai rămas cocorii rătăcitori prin lume
s-alunece pe razele de soare îmblînzit.
Cu semnul nostalgiei să-nlăture Uitarea,
să ne aducă-aminte, că iar au înverzit**

**izvorul în pădure și păsările-n geamuri,
lumina în privire, durerile în ploi ;
să ne aducă-aminte că au plecat oierii,
din fluierele lunii cînta-vom numai noi.**

**Să vină deci, cocorii, plecați de astă toamnă,
ei mi-au lăsat atîtea melancolii în prag.
A mai rămas o taină de veghe în odaie :
ce limpede tăcere ! Și pasul ce mi-e drag**

**îl voi simți de-a pururi, — tîrzie mîngîiere,
sau prea devreme, clipă trecătoare...
Presimt cum fierbe cerul de grea străluminare
și-mi prelungește viața cu înc-o așteptare.**

Ana MÂȘLEA

Recenzie

Dumitru Ignat : Prag

(Editura Junimea, 1988)

Chiar la o lectură repetată, volumul lui Dumitru Ignat nedumerește, dacă nu chiar derutează. Și aceasta deoarece cartea nu reprezintă o situație cu totul inedită în peisajul liric actual : ambiția de a anexa și, pe cît posibil, de a-și stăpîni definitiv cît mai multe teritorii lirice, care ambiție se realizează în cadrul unei țesături inextricabile de paradoxuri.

Văzînd și citind, poezia lui Dumitru Ignat este o poezie a notației, notație îmbogățită de un ton potolit, de confesiune lucidă și resemnată, care extrage din realitate semnele și reperele acelei super-realități care este discursul poetic. Argumentul acestui promițător flux liric, fragil în aparență, dar melodios și convingător, poate fi poezia „La developare“ care ar merita citată integral. Pentru o dialectică a scriiturii poetice personale și de aceea nu lipsită de interes, menționăm selectiv versurile : „Oricînd poți strecura ficțiuni / în realitate / povestiri, obiecte / neidentificabile, promisiuni... / Și rămîn vechi umbre / dintr-o realitate acum fantastică / din care poți sustrage ficțiuni / sentimente pure, poeme / semne de punctuație“. „Proprietarul zăpezii de anul trecut“, examinînd realitatea (realul, existența) „cu o idee la tîmplă“ se angajează însă, derutant, într-un teribil efort de a fi inautentic, de a-și înstrăina propriile date, în numele unei anume modernități. Ar fi o ispită ușoară cea de a alcătui un inventar de termeni rebarbativi unui flux liric firesc.

„Presiunea cotidianului“ și „funcția auto-referențială a limbajului“ sînt clișee lingvistice care ar putea fi folosite în radiografierea unor texte ca „Elegie“, „La moartea unui zeu“, „După dragoste“, simptome ale unor ambiții paralele cu eul liric autentic. Simularea banalității limbajului cotidian, fie ea și subtilă strategie a scriiturii (pură ipoteză de lucru) nu se justifică decît în cazul impactului intelectual — emotiv, adică al efectului poetic. Din păcate, această simulare se ia **pour du bon**, creînd uneori o senzație de artificial.

Recitind poezii ca : „Pînă și umbra“, „Cu mine“, „Cerc“, „Ce-am avut“, senzația ultimă este că Dumitru Ignat trebuie să-și asume curajul afirmării a ceea ce de fapt constituie forța lui autentică : discreția, simplitatea, cantabilitatea. Adică, nu talentul, sensibilitatea specifică ș.a.m.d., ci știința de a-l călăuzi în albia care-i poate fi benefică.

Viorel DÂRJA

CONSEMNĂRI

• Centenar Eminescu

● Studioul de poezie „Albatros“ al Centrului de Cultură și Creație a Sindicatelor „Cîntarea României“ din municipiul Suceava a organizat de curînd un pelerinaj pe urmele lui Mihail Eminescu, pe un posibil traseu pe care poetul național l-ar fi străbătut în anul 1871 : Putna, Rădăuți, Siret, Mihăileni, Bucecea, Ipotești, Botoșani. La Putna, Rădăuți și Siret, membrii studioului (printre care Ion Cozmei, Constantin Hrehor, Ioan Manole, Mircea Nanu, Constantin Ungureanu, Felix Smetaniuc) s-au întîlnit cu cenaclurile locale. Cu acest prilej a fost realizat un film documentar de către Cineclubul „Nord film“ al Centrului de Cultură și Creație „Cîntarea României“ din Suceava, purtînd genericul „Pe urmele lui Eminescu“.

● La ultima ședință festivă a Studioului au participat ca invitați istoricii literari Dimitrie Vatamaniuc și George Muntean, realizînd un simpozion pe tema „Eminescu — omul deplin al culturii române“, la care a contribuit și lector universitar doctor Mihail Iordache.

● La Colocviul *Mihail Eminescu — omul deplin al culturii române* de la Botoșani, Ion Cozmei a prezentat comunicarea *Eminescu și Călineștii Bucovinei.* (I. C.)

• Lansări de carte

La Centrul de Cultură și Creație „Cîntarea României“ din Dorohoi a avut loc lansarea cărții de poezie *Viziune cu porumbei călători*, de Marcel Mureșeanu și a volumului *Prag*, de Dumitru Ignat. Cele două noi apariții editoriale au fost prezentate publicului de botoșenenii Dumitru Țiganiuc și Gellu Dorian. (D. M.)

• Ziua școlii

La 1 februarie, în cronica Liceului „Nicu Gane“ din Fălticeni, s-a înscris încă o pagină de suflet : cea de-a II-a ediție a „Zilei școlii“, dedicată „Centenarului Eminescu“, marcîndu-se, totodată, aniversarea a 150 de ani de la nașterea lui Nicu Gane, patronul liceului. La festivitate, desfășurată în amfiteatrul liceului, au participat : Costică Artenie, primarul orașului, academician Mihai Băcescu, profesor universitar Constantin Ciopraga, foști elevi ai liceului, profesor Gheorghe Gafencu și conferențiar doctor Mihail Iordache, din partea Inspectoratului școlar județean, Gheorghe Vîrlan, secretar al comitetului orășenesc de partid. Pe parcursul întregii zile, prezența poetului nostru național s-a făcut simțită prin dialog, cîntec și vers în toate locurile pe care memoria le cinstește cu numele înaintașilor. Marcînd sentimental ziua aceasta, elevii liceului au depus în vitrina de pe holul de marmură al liceului cel mai proaspăt număr al publicației „Revista noastră“, număr dedicat geniului literaturii și al gîndirii române. (C. I.)

• Premii

La a XX-a ediție a concursului de poezie „Moștenirea Văcăreștilor“, de la Tîrgoviște (președintele juriului : Mircea Horia Simionescu) tînărul poet sucevean Ion Manole a obținut „Marele Premiu“. Același mare premiu l-a obținut și la a III-a ediție a concursului de poezie „Nichita Stănescu“, de la Timișoara (președinte de juriu : Cornel Ungureanu). (D. M.)

• Expoziție

O nouă și reprezentativă expoziție de pictură a organizat recent la Galeria de Artă din Suceava pictorul Tiberiu Moruz, unul dintre apreciații artiști suceveni. Dincolo de predilecția constantă pentru peisajul hibernal, autorul simte, de data aceasta, nevoia să deschidă și „porțile“ altor anotimpuri. Remarcabilă rămîne sensibilitatea cu care re-creează un spațiu al sentimentelor, unde materia, condensată la maximum, cere, pentru înțelegere, un ochi deschis nu numai către culoare, ci mai ales, către locurile însuflețite, nu atît de personaje, cît de aburosul dialog dintre Lume și artist. (D. M.).

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat : Eugen DIMITRIU

Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

str. Mihai Viteazul nr. 48